

Pentti Morottaja
Seitatie 3
99980 Utsjoki

LAUSUNTO

13.10.2016

Maa- ja metsätalousministeriö
PL 30
00023 Valtioneuvosto
kirjaamo@mmm.fi

Viite: Lausuntopyyntö 223482, 30.9.2016 Drno MMM023:00/2011

Tenojoki on ollut satojen vuosien ajan merkittävä ravinnon ja elinkeinon lähde meille saamelaisille. Tenojoen kalastus eri muodoissaan on tärkeä osa kulttuuriperinnettämme, jonka tulee säilyä. Nyt lausuntokierroksella olevalla uudella Tenon kalastussopimuksella poljetaan saamelaisten ja muiden Utsjoen kuntalaisten oikeuksia kotiseutualueen maahan ja veteen. Sopimuksessa kiinteiden pyydysten käyttöä vähennetään ja rajoitetaan lähes miniiniin, joka vielä osaltaan karsii paljon työtä vaativaa kalastusmuotoa. Samalla tuhotaan Tenojoen kalastuskulttuuriin kuuluvat pato- ja verkkopyynnin perinteet ja osaaminen.

Allekirjoitettu Tenon kalastussopimus rikkoo Suomen Perustuslain suomaa yksityisen omistusoikeuden suojaa, kohtelee paikkakunnan saamelaisia epäoikeudenmukaisesti vähentäen heidän oikeuksiaan harjoittaa kulttuuriaan, antaa ulkopaikkakuntalaisille mahdollisuuden kalastuslupakeinotteluun maanomistusjärjestelyin ja perustuu epämääräisiin saalistilastoihin (arvioperusta) eikä siten vastaa todellisuutta lohimäärien suhteen. Sopimus antaa myös ulkopaikkakuntalaisille kalastusoikeuden omistajille mahdollisuuden oman veneen rekisteröintiin ja näin mahdollistaa Gyrodactylus salaris-loisen leviämisen Tenojokeen tilanteessa, että ulkopaikkakuntalainen käyttää venettä etelän vesissä ja tuo veneen mukanaan Tenolle puhdistamattomana.

Sopimusneuvotteluissa on rikottu hyvää hallintotapaa jättämällä paikkakunnalta valitut neuvottelijat neuvottelujen ulkopuolelle. Heidän asiantuntemuksensa olisi ollut erittäin tärkeä, kun kyseessä kuitenkin on heidän kotijokensa, jonka kalastuskulttuurin he tuntevat. Neuvotteluja ovat käyneet vain virkahenkilöt ja tulos on sen mukainen, kun asiantuntemusta ei näy missään. Selostusosassa vihjaillaan myös lohen häviämisen syihin muun muassa Utsjoen yläosassa, syyttäen paikallisia liiallisesta kalastuksesta. Tällaiset syytösepäilyt tuskin kuuluvat asialliseen argumentointiin.

Sopimus on kokonaisuudessaan täynnä erilaisia määräyksiä eli hyvin sekava. Säännössä kalastajat on jaettu moniin eri ryhmiin. Esimerkiksi he, joilla on perintöoikeus, otetaan verkkopyyntioikeus pois ja heidät liitetään vapakalastajaryhmään. Oikeuskansleri on 1980-luvulla tehnyt tulkinnan, ettei ulkopaikkakuntalaisten perillisten kalastusoikeus ole vapakalastusoikeutta, vaan kiinteällä (verkko) pyydysellä tapahtuvaa kalastusoikeutta. Vanhan säännön mukaan he joutuisivat lunastamaan turistiluvan voidakseen kalastaa vavalla ja vieheellä. Nyt heidän kalastusoikeus, vastoin oikeuskanslerin tulkintaa, muutetaan kiinteästä pyynnistä vapakalastusoikeuteen. Ulkopaikkakuntalaisten, Utsjoella kiinteistöjä omistavien, kalastusoikeudet ovat ratkaisemattomia oikeuksia, joiden laatua ei ole määriteltä, mutta ne tuskin tarkoittavat kiinteää pyydystä. Kalastusoikeuden määrä on osakunnissa määriteltä pyydysyksikkömääränä.

Sopimuksessa poistetaan paikkakuntalaisten, pääasiassa saamelaisten, vesialueen omistajien oikeuksia lohensuojelun nimissä, mutta samanaikaisesti annetaan ulkopaikkakunta-

laisille pienen mökkitontin omistajille mahdollisuus ostaa halpa kalastuslupa, jossa ei ole mitään saaliskiintiötä. Saaliskiintiö on ehdottomasti paras tapa kalakuolleisuuden rajoittamisessa. Lupamäärien vähentäminen on hyvä asia, mutta lupaan tulisi lisätä myös saaliskiintiö.

Nyt valmistellulla sopimuksella tuskin päästään sen alkuperäiseen tarkoitukseen eli lohen suojeluun. Sopimuksen nykyisellä muodolla suoritetaan vain kalastusoikeuksien ja kalastusolojen uudelleenjärjestely, siinä unohdetaan lohi ja neuvottelujen alkuperäinen tarkoitus.

Sopimuksen perusteella Utsjoella asuvien kalastusoikeuksia omistavien saamelaisten oikeuksia halutaan rajoittaa merkittävästi lohen suojelun nimissä. Rajoitetaan kiinteiden pyydysten käyttö lähes olemattomiin, osalta jopa kielletään pyydysten käyttö kokonaan, kuten tapahtuu Yläkönkäällä ja Alakönkäällä. Kalastusoikeus kiinteillä pyydyksillä sallitaan ainoastaan niille henkilöille, jotka ovat kalastaneet kiinteillä pyydyksillä ko. alueella vuosien 2013–2015 aikana. Kun tarkastelee asiaa tarkemmin, niin määräyksellä tapahtuu kalastusoikeuden jako tilojen sisällä omistajien kesken.

Outakosken osakaskunnanalueen kantatila, jonka rekisterinumero on 40, on karttatarkastelun perusteella jakaantunut 18 tilaan. Määräys ottaa suurimmalta osalta omistajia kalastusoikeuden kokonaan pois. Sopimuksen perusteluosassa mainitaan yhtenä tarkoituksena yhdenvertaisuus kaikkia kalastajia kohtaan, niin tässäkin kohdassa yhdenvertaisuus ei toteudu millään muotoa. Päinvastoin sääntö antaa parille kolmelle tilan kalastusoikeusosakkaalle oikeuden käyttää yksistään koko oikeutta ja muut jäävät ilman. Tämän lausunnon allekirjoittajat ovat kaksi heistä, joiden kalastusoikeus otetaan pois sillä perusteella, että eivät ole kalastaneet kiinteillä pyydyksillä vuosien 2013–2015 aikana. Yläkönkään ja Alakönkään osalta kalastuskielto heidän osalta, jotka eivät ole kalastaneet edellä mainittujen vuosien aikana kiinteillä pyydyksillä, ei ole missään suhteessa tekemisissä lohen suojelun kanssa. Juuri he ovat suojelleet osaltaan lohta. Sen sijaan he, jotka ovat kalastaneet kiinteillä pyydyksillä vuosina 2013–2015, saivat jatkaa sitä entistä vapaammin, kun osalta kalastusoikeuden omistajia on säännöllä kielletty kalastaminen.

Herää kysymys, onko kalastamattomuus suurempi uhka lohille kuin se, että kalastaa kiinteillä pyydyksellä koko kalastuskauden. Tilaa perustettaessa sille on annettu kalastuspaikat elinkelpoisuuden turvaamiseksi. Nykyisin kalastus on osa elannon hankkimista muiden luonnonantimien lisäksi. Vaikka emme käyttäisikään edes joka vuosi omaisuuttamme, se ei silti ole poissa lain antamasta suojasta. On monia syitä, miksi emme ole käyttäneet tai voineet käyttää kalastusoikeuttamme kiinteän pyydyksen muodossa, mutta sekään ei poista omaisuuden suoja.

Säännöllä annetaan ulkopaikkakuntalaisille kesämökkien omistajille oikeuksia, jotka ovat perinteisesti olleet vain paikkakuntalaisten oikeuksia. Yhdenvertaisuusperiaatteen mukaan se on oikeutettua, mutta samalla avaatte kiinteistöjen omistusjärjestelyillä keinottelumahdollisuuden mökkiläisten kalastusluvilla. Tulee niin sanottuja kimppamökkiläisiä, jotka saavat halvan luvan mökkiläisten kiintiöstä. Mökkiläisten toimintaa on mahdottomuus valvoa, kun jokainen saa tehdä omaisuudellaan mitä haluaa.

Sopimuksen § 27 toinen kohta on kirjoitettu sellaiseen muotoon, ettei siinä ole tietämystä, miten tilat ovat Tenojoella pirstoutuneet ja kuinka monta osakasta kullakin tilalla on käyttämässä sen kantatilalle perustamisvaiheessa annettua kalastuspaikkaa. Kuten aikaisemmin mainitsimme, kyseessä olevan kantatilan numero 40 kalastusoikeuteen osallisia on karttatarkastelunkin perusteella 18 erillistä rekisteröityä tilaa.

Sopimuksen § 27 toinen kohta: ”Karttaliitteeseen 2 merkityillä Alakönkään ja Yläkönkään alueilla on kalastus verkoilla tai padolla sallittu ainoastaan niille kalastajille, jotka ovat kalastaneet kyseisillä alueilla kalastuskausien 2013–2015 aikana”.

Perustuslain 15 § sanoo ”jokaisen omaisuus on turvattu”. Omaisuuden pakkolunastuksesta yleiseen tarpeeseen täyttä korvausta vastaan säädetään lailla.

Laki kiinteän omaisuuden ja erityisten oikeuksien lunastuksesta 2 § 1 momentti. Kiinteällä omaisuudella tarkoitetaan tässä laissa omistus- ja siihen verrattavaa oikeutta kiinteistöön taikka muuhun maa- ja vesialueeseen sekä näihin kuuluvaan rakennukseen tai rakennelmaan.

3 § Lunastamalla voidaan:

2) rajoittaa pysyvästi tai määräajaksi oikeutta käyttää tai vallita kiinteää omaisuutta taikka erityistä oikeutta sekä...

Uudella Tenojoen kalastussäännöllä kielletään oikeuttamme käyttää meille kuuluvaa Suomen Perustuslain 15 § suojassa olevaa oikeuttamme Tenojoen Yläkönkään alueella. Sopimuksen § 27 kohta 2 on Suomen perustuslain 15 § ja Kiinteän omaisuuden ja erityisten oikeuksien lunastamisesta annetun lain 2 § 1 momentin ja 3 § kohta kahden vastainen.

Vaatus:

Vaadimme edellä oleviin lainkohtiin perustaen pykälän 27 kohta 2 poistetaan sopimuksesta tai, että allekirjoittaneille maksetaan laittomalla viranomaispäätöksellä pois otetusta oikeudesta vuosittaista korvausta 10.000 euroa, kunnes oikeutemme kalastukseen Yläkönkällä palautetaan. Tämä korvaus ei saa olla missään yhteydessä Tenojoen korvauslain kanssa. Tämä korvaus on yksityishenkilöille laittomasti pois otetusta yksityisen omaisuusdenuojuunauttivasta oikeudesta käyttää omaisuuttaan haluamallaan tavalla.

Vaadimme myös Tenon kalastussopimusta hylättäväksi ja neuvottelujen uudelleen aloittamista siten, että paikkakuntalaisten kalastusoikeuden omistajien edustajat ovat tasavertaisia neuvottelujen osapuolia. Sopimuksessa tulee vahvemmin huomioida saamelaisen kalastuskulttuuri Tenolla ja sen sivujoissa.

Utsjoki 13.10.2016

Pentti Morottaja

Utsjoki

Tila Suogisjalve 40 / Koivurinne 890-403-40-15 tilasta muodostettujen tilojen 890-403-40-20 Luossaluvovi I ja 890-403-40-21 Luossaluvovi II
½ omistaja

Kaarina Morottaja

Utsjoki

Tila Suogisjalve 40 / Koivurinne 890-403-40-15 tilasta muodostettujen tilojen 890-403-40-20 Luossaluvovi I ja 890-403-40-21 Luossaluvovi II
½ omistaja.